

39

EZ - ZUMER / SKUPOVI
OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 75 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 نَزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۝ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ
 بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۝ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ
 اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُوا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ
 يَخْتَصِمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
 كَفَّارٌ ۝ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْتَارُ مَا يُشَاءُ
 سُبْحٰنَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"
"Objavljivanje Knjige od Allaha je Silnog i Mudrog!" /1/ "Mi ti, doista, objavljujemo Knjigu, s istinom, pa robuj Allahu ispovijedajući Mu čistu vjeru." /2/ "Čista vjera pripada samo Allahu! A onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike: 'Mi ih obožavamo samo zato da bi nas što više Allahu približili' - Allah će njima, zaista, presuditi o onome u čemu su se oni razilazili. Allah nikako neće ukazati na Pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik." /3/ "Da je Allah htio dijete imati, izabrao bi, između onih koje je stvorio, onoga koga bi On htio. Uzvišen je On, On je Allah, Jedini i Svemoćni!" /4/

Obavještava Allah, dž.š., da je Kur'an časni od Njega, uzvišen neka je On, i to je istina u koju nema sumnje, kao što kaže Uzvišeni:

"Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova; donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje da opominješ na jasnom arapskom jeziku." (26:193-195) Kaže Uzvišeni na ovom mjestu:

"Objavljivanje Knjige od Allaha je Silnog!", tj. Čija je visost nedostižna. **"Mudrog"**, tj. u Svojim riječima, u Svojim postupcima, u Svom šerijatu i odredbi.

"Mi ti, doista, objavljujemo Knjigu s istinom, pa robuj Allahu, ispovijedajući Mu čistu

vjeru!", tj. obožavaj Ga i pozivaj druga stvorenja u obožavanje samo Njega. On nema ortaka i On je jedini dostojan obožavanja, i zato kaže Uzvišeni:

"Čista vjera pripada samo Allahu!", tj. neće biti djelo prihvaćeno osim da bude iskreno u ime Allaha, Jednog, Jedinog, Koji nema ortaka, a zatim nas Allah, dž.š., obavještava o onim mušricima koji su obožavali kipove da govore:

"Mi ih obožavamo samo zato da bi nas što više Allahu približili", tj. navelo ih je na obožavanje njih jer su kipove napravili u likovima bliskim melecima, po njihovom mišljenju, pa su obožavali te likove. To obožavanje kipova stavili su u rang obožavanja meleka kako bi se za njih zauzimali kod Allaha, dž.š., radi pomoći njima i opskrbe, i svega što im treba od dunjalučkih potreba; a što se tiče budućeg svijeta, njega su nijekali i nisu vjerovali u njega. Zagovornici i posrednici, po mišljenju mušrika, nisu bili ništa drugo do Allahova stvorenja potčinjena Njemu, zato su u svojoj telbiji, koju su izgovarali prilikom obavljanja hadža u periodu džahilijeta, govorili: "Odazivam Ti se, Ti nemaš ortaka, osim ortaka koji je Tvoj. On je Tvoje vlasništvo i ono što on posjeduje." Ova je zabluda bila prisutna kod mušrika u prošlim i sadašnjim vremenima; poslanici, s.a.v.s., došli su da je isprave i tako nešto su zabranili, i pozivali su da se jedino Allahu, dž.š., iskazuje pobožnost i pokornost. On nema ortaka, ovako nešto izmislili su idolopoklonici od samih sebe. Nisu imali dozvolu od Allaha, dž.š., niti je bio zadovoljan s tim. Naprotiv, to je branio i prezirao kod njih.

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali; Allahu robujte, a kumira se klonite!" Idolopoklonici su uzimali njih za posrednike a oni ne mogu posredovati, osim sa Njegovom dozvolom. Oni nisu kod Njega kao naredbodavci (prinčevi) kod njihovih kraljeva, koji posreduju kod njih bez njihove dozvole, bez obzira svidalo se to kraljevima ili ne. Uzvišeni je Allah, dž.š., daleko od toga.

"Zato ne navodite Allahu slične." I riječi Uzvišenog: **"A Allah će njima zaista presuditi"**, tj. na budućem svijetu. **"O onome u čemu su se oni razilazili"**, tj. presudit će Svojim stvorenjima u njihovom obećanom danu (Sudnjem danu), i svako će biti nagrađen prema svojoj zaslugi.

"A na dan kad ih sve sabere pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' - oni će odgovoriti: 'Uzvišen neka si, Ti si Zaštitnik naš, a ne oni, oni su se džinima pokoravali i većina je vjerovala u njih.'" /34:40,41/

I riječi Uzvišenog:

"Allah nikako neće ukazati na Pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik", tj. neće biti upućeni Pravim putem oni koji podvaljuju Allahu laž i nijeću Njegove ajete. I riječi Uzvišenog:

* Objavljena nakon sure "Sebe".

** Osim ajeta 52 - 54; oni spadaju u medinsku objavu.

"Da je Allah htio dijete imati, izabrao bi između onih koje je stvorio onoga koga bi On htio..." Ovo uvjetovanje ne znači da treba da se dogodi, niti je to dozvoljeno. Ovim Uzvišeni Allah ukazuje na njihovo neznanje zbog onog što oni tvrde i misle. Allahu je, dž.š., nepotrebno da Sebi uzima djecu. Čist je on od širka.

Rekao je Uzvišeni:

"Reci: 'Kad bi Svemilosni imao dijete, ja bih Mu prvi ibadet činio.'" /43:81/ Sve je ovo kao uvjet, a uvjet je dozvoljeno vezivati za nemoguće zbog cilja koji govornik hoće postići. I riječi Uzvišenog: **"Uzvišen je On. On je Allah, Jedini i Svemoćni!"**, tj. Uzvišen je On i čist od onoga što Mu pripisuju - da ima dijete. On je Jedan, Jedini, nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije. Daleko je On od toga što Mu pripisuju silnici i nevjernici.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

يَكُونُ اللَّيْلَ عَلَى الشَّهَارِ وَيَكُونُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

وَلِكُلِّ نَجْمٍ لَاجِلٍ مُّسَمًّى ۖ أَأَلْهَوْا الْعِزَّةَ لِنَفْسٍ ۗ خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ

وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَةَ أَزْوَاجٍ

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ ۖ فَيُخَلِّقُ لَكُمْ لِكُلِّ ذَكَرٍ مِّنَ اللَّهِ

رِسْقًا لِّكُمْ لَعَلَّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَاتَىٰ تَصَرُّفُونَ ﴿٦﴾

"Nebesa i Zemlju mudro je i s istinom stvorio; On noću zavija dan, i danom zavija noć; On je Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog. Eto, On je Silni i On mnogo prašta!" /5/ "On vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio - i On vam je dao osam jedinki stoke u parovima; On vas stvara u utrobama matera vaših, dajući vam oblike, jedan za drugim, u tri tmine. To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast, nema boga osim Njega, pa kuda se onda okrećete?" /6/

Obavještava nas Uzvišeni da je On Stvoritelj svega Vladar i upravitelj svega.

"On noću zavija dan i danom zavija noć", tj. potčinio je njih dvoje i naizmjenično se smjenjuju, ne posustajući. Kao što su riječi Uzvišenog:

"...On tamom noći prekriva dan koja ga u stopu prati." /7:54/ Kao što su i riječi Uzvišenog:

"I da je potčinio Sunce i Mjesec - svako se kreće do roka određenog!" /31:29/, tj. do određenog roka, Njemu poznatog, Uzvišen je. **"... Eto, On je Silni, On mnogo prašta!"**, tj. iako je Silni, Jaki i Moćni, On mnogo prašta onome ko pogriješi, a zatim se iskreno pokaje. A riječi Uzvišenog:

"...On vas od jednog čovjeka stvara...", tj. od Adema, a.s.

"A od njega je i drugu njegovu stvorio...", a ona je Hava, a.s. Kao što su riječi Uzvišenog:

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao..." /4:1/ I riječi Uzvišenog:

"On vam je dao osam jedinki stoke u parovima...", tj. par ovaca, koza, deva i krava, od svake vrste par. I riječi Uzvišenog:

"On vas stvara u utrobama matera vaših...", tj. formirao vas je u stomacima (utrobama) vaših majki, **"dajući vam oblike, jedan za drugim"** :

kaplja sperme, pa ugrušak, pa gruda mesa, a zatim se formira meso, kosti, nervi i vene, a zatim mu se udahne duša pa postane novo stvorenje. **"Pa neka je uzvišen Allah, najljepši stvoritelj!" /23:14/** I riječi Uzvišenog:

"U tri tmine", to jest tmina maternice, posteljice i stomaka. **"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast"**, tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast", tj. On upravlja i vlada svim u svemu tome. **"Nema boga osim Njega"**, tj. ne treba robovati nikom drugom osim Njemu. On nema ortaka. **"Pa kuda se onda okrećete"**, tj. pa kako vi razmišljate svojim mozgovima, a obožavate uz Njega i druge.

Obavještava nas Allah, dž.š., o Sebi, tebareke ve teala, da je On nezavisan od drugih, kao što kaže Musa, a.s.:

"Ako ne budete vjerovali vi i svi drugi na Zemlji, pa Allah, doista ni o kom nije ovisan, i On je jedini hvale dostojan." U Muslimovom "Sahihu" stoji: /26/ "O Moji robovi, kada bi prvi i zadnji među vama, ljudi i džini, bili poput najgrešnijeg čovjeka među vama, sve to ne bi umanjilo Allahovu veličinu - vlast." I riječi Uzvišenog:

"On nije zadovoljan nevjerovanjem Svojih robova", tj. On to ne voli, niti naređuje tako nešto. **"A ako budete zahvalni, On će tim biti zadovoljan"**, tj. voli od vas to i povećava vam Svoje blagodati.

"A nijedna duša neće nositi grijeh druge!", tj. niko ni za koga neće nositi teret, nego će svako odgovarati za svoja djela.

"Poslije ćete se svome Gospodaru vratiti, pa će vas On o onome što ste radili obavijestiti. Zaista, On zna šta se krije u srcima", tj. i ništa neće biti od Njega skriveno.

I riječi Allaha, dž.š.:

"Kad čovjeka nevolja snađe, Gospodaru svome se moli, Njemu se obraća", tj. u nevolji moli jednog Allaha, Koji nema ortaka.

"A onda, pošto mu Allah milost Svoju daruje, zaboravi Onoga Kome se prije molio..." Ali u stanju zadovoljstva zaboravlja na prethodnu dovu i teško stanje. Kao što kaže Uzvišeni:

"Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih koje vi molite, postoji samo On. A kad vas On na kopno izbavi, vi okrećete glave, čovjek je uvijek nezahvalan." /17:67/ I riječi Uzvišenog: **"I druge Njemu jednakim smatra, da bi s puta Njegova na stranputicu odvodio"**, tj. u izobilju Allahu pripisuje druga. **"Reci: Uživaj neko vrijeme u nevjerovanju svome, bit ćeš sigurno stanovnik u Vatri!"**, tj. reci, o Muhammede, onom ko se ponaša u svom životu ovako: uživaj malo u svom nevjerovanju. Ovo je žestoka prijetnja i sigurno obećana kazna. Kao što kaže Uzvišeni: **"Mi im dajemo da kratko uživaju, a onda ćemo ih natjerati u patnju neizdrživu."**

أَمْ مَنْ هُوَ قَائِلٌ أَنَا إِلَهُ سِجْدًا وَقَائِمًا
يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ٩

"Zar je takav kao onaj koji u noćnim satima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tlo i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga...? Reci: 'Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!'" /9/

Riječi Uzvišenog: **"Zar je takav kao onaj koji u noćnim satima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tlo i stojeći"**; zar je onaj ko skrušeno i pokorno stoji i pada na sedždu Allahu, dž.š., kao onaj ko Allahu druga pripisuje? Nisu jednaki kod Allaha, kao što kaže, subhanehu ve teala: **"Ali, nisu oni isti..."**; i riječi Uzvišenog:

"...strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga..."; tj. u stanju ibadeta strahuje i nada se. Prilikom vršenja ibadeta neophodno je prisustvo straha i nade, ali strah treba da preovladava tokom cijelog života i zato kaže Uzvišeni:

"...strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga..."; a kad bude čovjek na samrti, neka nada nadvlada strah. Prenosi Imam 'Abd ibn Humejd u svom Musnedu od Enesa, r.a., da kaže: /27/ "Ušao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čovjeku koji je bio na samrti. 'Kako se osjećaš?', upitao ga je. 'Nadam se i strahujem', odgovorio je. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Neće se sastaviti (strah i nada) u srcu jednog roba u ovakvoj situaciji a da mu Allah, dž.š., ne dadne ono što želi i da ga ne poštedi onog čega se plaši.'" Bilježe ga Et-Tirmizi i En-Nesai i Ibn-Madže. Riječi Uzvišenog:

"Reci: 'Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju...'"; tj. je li jednak onaj ko provodi u ibadetu, stojeći na sedždi skrušen, bojeći se i nadajući se onome koji Allahu pripisuju drugove da bi tako skrenuli sa Pravog puta. **"...samo oni koji pameti imaju pouku primaju!"**, tj. razliku između ovih i onih samo znaju oni koji imaju pameti, a Allah najbolje zna.

قُلْ يٰٓعِبَادِ
الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّارْضُ
اللّٰهُ وَّسَعَةً ۗ اِنَّمَا يُوفِّي الصّٰبِرِيْنَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ١٠ قُلْ اِنِّيْ اُمِرْتُ
اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّيْنَ ۗ ۙ وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَكُوْنَ اَوَّلَ الْمُسْلِمِيْنَ ١١

"Reci: 'O robovi moji koji vjerujete, bojte se Gospodara svoga! One koji na ovom svijetu dobra djela budu činili čeka dobro, a Allahova je zemlja prostrana; samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni.'" /10/ "Reci: 'Meni se naređuje da robujem Allahu ispovijedajući Mu čistu vjeru.'" /11/ "I naređuje mi se da budem prvi musliman." /12/

Naređuje Uzvišeni Allah Svojim robovima vjernicima da ustraju u pobožnosti i bogobožnosti: **"Reci: 'O robovi moji koji vjerujete, bojte se Gospodara svoga! One koji na ovom svijetu dobra djela budu činili čeka dobro..."**; tj. ko bude radio dobra djela na ovom svijetu, njemu pripada dobro i na ovom i na budućem svijetu. I riječi

Uzvišenog: **"...a Allahova je zemlja prostrana..."** Rekao je Mudžahid: "Hidžru činite u njoj i borite se i klonite se idola i grijeha i bježite iz nje čineći hidžru u zemlju islama i pokornosti." I riječi Uzvišenog:

"Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni!", tj. njima se neće vagati nego će dobiti bez računa. I riječi Uzvišenog: **"Reci: 'Meni se naređuje da robujem Allahu ispovijedajući Mu čistu vjeru.'**" tj. da Mu nikog ravnim ne smatram.

"I naređuje mi se da budem prvi musliman."¹⁴ Es-Suddi kaže: "To znači, od njegova ummeta, sallallahu alejhi ve sellem."

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلْ اللَّهُ أَعْبُدُ
مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ لَنْ أَحْسِرَ مِنَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْحُسْرَانُ لِلَّذِينَ ﴿١٥﴾
لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ
عِبَادَهُ وَيُعَبِّدُ فَاتَّقُوا اللَّهَ ﴿١٦﴾

"Reci: 'Ja se bojim patnje na Velikom danu, ako Gospodaru svome budem neposlušan.'" /13/ **"Reci: 'Samo, Allahu robujem ispovijedajući Mu čistu vjeru,'** /14/ **"a vi, pored Njega, obožavajte koga hoćete! Reci: 'Gubitnici su, uistinu, oni koji na Sudnjem danu izgube i sebe i porodice svoje. Eto, to je očevidan gubitak!'"** /15/ **"Nad njima će biti naslage Vatre, a i ispod njih naslage; time Allah straši robove Svoje. O robovi Moji, bojte se Mene!"** /16/

Uzvišeni kaže: **"Reci"**, o Muhammede, **"Ja se bojim patnje na Velikom danu, ako Gospodaru svome budem neposlušan"**, a ja sam Allahov poslanik. Ovo je uvjet kojim se preko Poslanika aludira i na njega.

"Reci: 'Samo Allaha obožavam ispovijedajući Mu čistu predanost, a vi pored Njega obožavajte koga hoćete...'" Ovo je također prijetnja i ograđivanje od njih.

"Reci: 'Gubitnici su, uistinu'", tj. potpuni su gubitnici

"oni koji na Sudnjem danu izgube i sebe i porodice svoje", tj. razdvojiti će se i nikad se neće sastaviti - svejedno, otišla im porodica u Džennet a oni u Džehennem, ili svi bili nastanjeni u Džehennemu, neće se sastati niti će biti radosti kod njih. **"... eto, to je očevidan gubitak"**, tj. jasan i

¹⁴ Rekoh: i naređuje mi se da budem prvi musliman, tj. prvi musliman u (primjeni) izvršavanju svake pokornosti i sustezanju od grijeha. Također, ovaj ajet, u odnosu na sve muslimane, sadrži podsticaj za natjecanje u izvršavanju Allahovih naredbi i stavljanju zabrana tako da svako nastoji da bude prvi i u jednom i u drugom, a Uzvišeni Allah najbolje zna!

vidljiv, a zatim im je Allah opisao njihovo stanje u Vatri, pa kaže: **"Nad njima će biti naslage vatre, a ispod njih naslage..."**, kao što kaže Uzvišeni:

"U Džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti. Eto, tako ćemo Mi nevjernike kazniti." /7:41/ I riječi Uzvišenog:

"...time Allah straši robove Svoje..."; kazuje nam šta će se neminovno dogoditi da bi što više izbjegavali grijeha i zabranjene stvari.

"...o robovi Moji, bojte se Mene", tj. bojte se Moje snage, moći, odmazde i kazne.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا
وَأَتَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ
فَيَذَعُونَ أَحْسَنَهُ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾

"Za one koji izbjegavaju obožavanje kumira i koji se Allahu obraćaju - njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove Moje" /17/ **"koji govore slušaju i slijede ono najljepše u njemu; to su oni koje je Allah na Pravi put uputio, i oni su pametni."** /18/

I riječi Uzvišenog:

"Za one koji izbjegavaju obožavanje kumira...", tj. oni koji odbijaju obožavati kumire a prihvatili su obožavati Allaha. Takvima pripada radosna vijest na dunjaluku i ahiretu. I zato kaže Uzvišeni:

"...zato obraduj robove Moje... koji govore slušaju i slijede ono najljepše u njemu", tj. razumiju ga i rade po onom što je u njemu; **"...to su oni koje je Allah na Pravi put uputio..."**, tj. oni koji su opisani ovim osobinama to su oni koje je Allah uputio na oba svijeta.

"...i oni su pametni"; to su oni koji su bistrog uma i ispravne prirode.

أَفَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾ لَكِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ عُرفٌ مِّنْ فَوْقِهَا عُرفٌ مَّبْنِيَةٌ تَجْرِىٰ مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِعَادَ ﴿٢٠﴾

"Zar da onoga koji je zaslužio da se nad njim obistine riječi kazne, zar da ti njega spasiš iz Vatre?" /19/ **"A one koji se Gospodara svoga boje čekaju odaje, sve jedne iznad drugih sagrađene, ispod kojih će rijeke teći - obećanje je Allahovo, a Allah neće obećanje prekršiti."** /20/

Uzvišeni Allah govori: **"Zar možeš spasiti iz zablude i propasti onoga kome je Allah**

propisao i odredio da bude nesretan", tj. neće ga uputiti niko osim Allaha, jer onoga koga Allah ostavi u zabludi ne može više niko uputiti, a koga Allah uputi niko ga u zabludu ne može odvesti. Zatim nas obavještava Uzvišeni o Svojim sretnim robovima, da njima pripadaju odaje, odnosno visoki, ogromni dvorci u Džennetu.

"...odaje sve jedne iznad drugih sagrađene...", sprat iznad sprata čvrsto sagrađene, ukrašene i visoke.

Imam Ahmed bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /28/ "Stanovnici Dženneta gledat će u Džennetu stanovnike soba kao što gledate sjajne zvijezde koje iziđu na sjajnom obzorju; bit će različitih stepena. Rekli su: 'O Allahov Poslanice, to su vjerovjesnici?' A Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da, tako mi Onog u Čijoj je ruci moj život, i ljudi koji su vjerovali u Allaha i u poslanike.'"

Bilježi Imam Ahmed od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže: "Rekli smo: 'O Allahov Poslanice, kada tebe vidimo i kad smo u tvom društvu, srca nam se smekšaju za buduću svijet; a kad se odvojimo od tebe, okrenemo se dunjaluku, i djeci i ženama.' Poslanik, s.a.v.s., reče: /29/ 'Kada biste vi bili stalno u stanju u kakvom ste kad ste kod mene, rukovali bi se sa vama meleki svojim šakama i posjećivali bi vas u vašim kućama. A da ne griješite, Uzvišeni Allah bi umjesto vas stvorio ljude koji će griješiti da bi im Allah oprostio.' Rekli smo: 'O Allahov Poslanice, govori nam o Džennetu, kako je građen?' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Cigla od zlata, cigla od srebra, a njihov malter misk mirišljavi, a njegov šljunak biseri i drago kamenje, a njegova prašina (zemlja) šafran. Ko uđe u njega uživati će, neće očajavati, u njemu će biti vječno i neće umrijeti; odjeća mu se neće poharati niti će proći njegova mladost. Trojici Allah neće odbiti njihovu dovu: pravednom imamu - vladaru, postaču dok ne iftari i mazlumu (onome kome je načinjena nepravda). Nju nosi oblak i pred njom se otvaraju vrata nebeska. Allah, dž.š., kaže: 'Tako mi Moje veličine, pomoći ću ti pa makar i poslije nekog vremena.'" I riječi Uzvišenog: **"...ispod kojih će rijeke teći..."**, tj. teći će rijeke u međuprostoru, kako hoće i gdje hoće. **"...Allahovo obećanje..."**, tj. ono što smo spomenuli obećanje je koje je obećao Allah Svojim robovima vjernicima. **"...a Allah neće obećanje prekršiti!"**

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبُوعًا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ نُخِجُ بِهِ
بَعْضَ زُرْعَاتِكُمْ خَلْقًا لَوْلَاهُ مَوْتٌ
يَرْجِعُ قَتْلَهُ مُصْفًى ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَذِكْرًا لِمَنْ لَا يُؤْتِي الْأَلْبَابَ ﴿٢١﴾
أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِإِسْلَامٍ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ
فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

"Zar ne vidiš da Allah spušta s neba kišu, pa je u izvore zemlje razvodi, a onda pomoću nje raznobojno bilje izvodi, zatim se osuši i ti ga vidiš požutjela, i najzad ga skrši. To je, doista, pouka za one koji su pametni."/21/ "Zar je isti onaj čije je srce Allah učinio sklonim islamu, pa on slijedi svjetlo Gospodara svoga i onaj čije je srce otvrdlo? Teško onima čija su srca tvrda na spomen Allaha, oni su u očitoj zabludi!"/22/

Obavještava nas Uzvišeni da je voda na Zemlji, u osnovi, sa nebesa, kao što kaže Uzvišeni: **"...i mi s neba čistu vodu spuštamo."/25:48/** Seid ibn Džubejr kaže: "Porijeklo je vode od snijega", znači da snijeg napada po planinama i tu se zadrži i topi i spušta se u utrobe planina, a onda iz njih izviru izvori. Ibn-Abbas kaže: "Nema vode na Zemlji a da nije pala sa nebesa, ali je kanali u zemlji upijaju." I zato kaže Uzvišeni:

"Zar ne vidiš da Allah spušta s neba kišu pa je u izvore u Zemlji razvodi." I riječi Uzvišenog:

"...a onda pomoću nje raznovrsno bilje izvodi..." Različito po njegovom obliku, okusu, mirisu (namjeni) i koristi.

"a zatim se osuši i ti ga vidiš požutjelim...", napola suho, "i najzad ga skrši", tj. postane potpuno suho i skrši se.

"To je, doista, pouka za one koji su pametni", tj. oni koji se prisjećaju i uzimaju pouku da je i dunjaluk takav. Počinje mladošću i ljepotom, a završava se starošću i izobličenošću. Mladić postane iznemoglim starcem, a zatim, na kraju, umre. I sretan je onaj koji poslije smrti bude zaslužio dobro. Allah, dž.š., poredi život na ovom svijetu sa biljkom koja biva mlada (zelena) a zatim se zdrobi, kao što kaže Uzvišeni:

"Navedi im, kao primjer, da je život na ovom svijetu kao bilje koje, i poslije natapanja vodom koju Mi s neba spuštamo, ipak postane suho i vjetrovi ga raznesu, a Allah sve može!"/18:45/ I riječi Uzvišenog:

"Zar je isti onaj čije je srce učinio sklonim islamu, pa on slijedi svjetlo Gospodara svoga i onaj čije je srce otvrdlo?", tj. mogu li biti jednaki ovakvi i oni čija su srca kruta daleko od Istine. Kao što kaže Subhanehu Ve Teala:

"Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među njima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi?" I zato kaže Uzvišeni:

"Teško onima čija su srca tvrda na spomen Allaha", tj. ne smekšaju se kod njegova pomena, nisu skrušena, i ne osjećaju odgovornost, niti šta razumiju; **"...oni su u očitoj zabludi."**

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ
الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ
رَبَّهُمْ تُرْتَلِينَ جَلُودَهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ لِقَوْمٍ
مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

"Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije su pouke dvojake. Od nje se koža ježi u onih koji se Gospodara svoga boje, a zatim, kad se spomene ime Allahovo, kože se njihove i srca njihova smiruju. To je Allahova Uputa kojom On upućuje koga hoće; a onoga koga Allah ostavi u zabludi, njemu nema upućivača." /23/

Ovo je pohvala od Allaha, dž.š., Njegovoj velikoj Knjizi, pa kaže Uzvišeni:

"Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije su pouke dvojake..." Neki učenjaci, a među njima Sufjan bin Ujejne, kažu: "Konteksti (više) kur'anskih ajeta ponekad imaju isto značenje i to spada u sličnost (mutešabih). Ponekad se navode suprotnosti, kao vjernici a zatim kafiri, ili se opisuju osobine Dženneta a zatim odmah osobine Džehennema, i tome slično. To su ajeti čije su poruke dvojake, kao što su riječi Uzvišenog:

"Čestiti će sigurno u Džennet, a grješnici sigurno u Džehennem." /82:13,14/ Kada kontekst više ajeta ima isto značenje, onda je to (mutešabih) slično po smislu. Nije to onaj mutešabih spomenut u riječima Uzvišenog:

"U njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni..." /3:7/ To ima sasvim drugo značenje, i ne spada to u nejasne ajete (mutešabih) kao što se kaže u ajetu:

"On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena - željni smutnje i svog tumačenja - slijede one što su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah." /3:7/

U mutešabih ajete, slične po smislu, spada i onaj koji se spominje u riječima Uzvišenog na ovom mjestu: **"...Knjigu sličnu po smislu, čije se pouke ponavljaju..."**

I riječi Uzvišenog:

"...Od nje se koža ježi u onih koji se Gospodara svoga boje, a zatim, kada se spomene ime Allahovo, kože se njihove i srca njihova smiruju..." Ovo su odlike čestitih: kada čuju riječi Uzvišenog, pošto razumiju u njima obećanje i kaznu, plašenje i prijetnju, ježi se njihova koža od skrušenosti i straha.

"A zatim, kada se spomene ime Allahovo, kože se njihove i srca njihova smiruju...", zbog

toga što se nadaju Njegovoj dobroti i milosti. Oni se razlikuju od grješnika iz više razloga. Jedan od njih je: slušanje ovih jeste slušanje ajeta, a ovi drugi slušaju pjevanje pjevačica... Drugo: Kada se njima uče ajeti Allahovi, dž.š., padaju na sedždu uplakani, lijepog ponašanja i skrušeni, puni nade, ljubavi, razumijevanja i spoznaje, kao što kaže Uzvišeni:

"...i oni koji, kada budu opomenuti dokazima Gospodara svoga, ni gluhi ni slijepi ne ostanu"

/25:73/, tj. oni primjenjuju te ajete i čine sedždu kada ih uče iz pronicljivosti a ne iz neznanja i slijepog oponašanja i slijedenja drugih. Treće: Oni se lijepo ponašaju kad ga slušaju, kao što su bili ashabi, r.a. Slušajući ga ježila im se koža i srca bi im se smirila pri spomena Allahova, dž.š., imena, i nisu međusobno vikali...!?! Nisu sebe zaduživali onim što ne mogu, nego su pokazivali učtivost, smirenost i skrušenost, i u tom pogledu bili su nedostižni. Zbog toga su dobili pohvale i zadovoljstvo Allahovo na oba svijeta, nasuprot drugim skupinama ljudi, čija je pamet iščezla i zavedeni su. Ovo se desilo sa onima koji slijede bid'ate (novotarije). I to je od šejtana. I riječi Uzvišenog: **"To je Allahova uputa kojom On upućuje koga hoće."** Eto, to su osobine onih koje je Allah uputio, a čije budu suprotno od ovoga, taj je od onih koje je Allah ostavio u zabludi. **"...a onoga koga Allah ostavi u zabludi, njemu nema upućivača."**

أَفَمَنْ يَتَّبِعِ بَوَجهِهِ سَوَاءً
الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٥﴾
كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَّهَمُوا الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾
فَأَذَقَهُمُ اللَّهُ الْحَزْنَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْعَذَابِ الْأَخْرَءِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

"Zar je isti onaj koji će se na Sudnjem danu licem svojim zaklanjati od strahovite patnje kao onaj koji je siguran od nje? 'Trpite ono što ste zaslužili!' - mnogobošcima će se reći." /24/ "Oni prije njih poricali su, pa ih je stigla kazna odakle nisu očekivali." /25/ "Allah je dao da osjete poniženje u životu na ovom svijetu, a patnja na drugom svijetu bit će, zaista, još gora - kad bi oni samo znali!" /26/

Uzvišeni Allah kaže:

"Zar je isti onaj koji će se na Sudnjem danu licem svojim zaklanjati od strahovite patnje kao onaj koji je siguran?", tj. pa zar mogu biti isti oni koje čeka strašna kazna sa onima koji će u tom danu biti potpuno sigurni. **"Mnogobošcima će se reći"**, tj. reći će se njemu (spomenutom u ajetu) i njemu sličnim mnogobošcima (zalimima), prijekorno:

"Trpite ono što ste zaslužili." Kao što kaže Uzvišeni:

"Na dan kada budu u vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim, ...iskusite vatru džehenemsku!" U ajetu (koji komentiramo) spomenuta je kazna a nije sigurnost od nje (to je spomenuto u prijevodu ajeta). Kao što (jedan) pjesnik kaže: *"Uputim li se u neki kraj (zemlju) želeći dobro, ne znam šta me od dvoje čeka?"*

Pod svojim rječima "od dvoje", pjesnik podrazumijeva dobro i zlo. Spominje Uzvišeni ovdje: **"Zar je isti onaj koji će se na Sudnjem danu licem svojim zaklanjati od strahovite patnje...?!"**, što znači: jesu li jednaki onaj ko će kušati kaznu svojim licem i onaj ko će biti pošteđen (siguran) od toga? I nije spominjao sigurnost zadovoljavajući se kaznom. I riječi Uzvišenog:

"Oni prije njih poricali su, pa ih je stigla kazna odakle nisu očekivali", tj. uništio je Allah, dž.š., prijašnje narode koji su smatrali lažnim poslanike i od Allaha im nije bilo zaštite. I riječi Uzvišenog:

"Allah je dao da osjete poniženje u životu na ovom svijetu", tako što ih je (žestoko) kaznio i učinio da im se vjernici osvete. Pa neka se pripaze oni kojima se Allah obraća u ovom ajetu, a to su nevjernici Kurejševića, i drugi koji budu lažnim smatrali najčasnijeg među poslanicima i pečatom svih: Poslanika, s.a.v.s. A ono što im je pripremio Allah na budućem svijetu (žestoku kaznu) veće je od onoga što ih je zadesilo na ovom svijetu. I zato kaže Uzvišeni: **"A patnja na drugom svijetu bit će, zaista, još gora - kad bi oni samo znali."**

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَنَا عَرَبِيٌّ غَيْرِي عَوَجَ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلِ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَلْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْكُفْرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ وَتُخَصَّمُونَ ﴿٣١﴾

"Mi u ovom Kur'anu navodimo ljudima svakojake primjere, da bi pouku primili."/27/ "U Kur'anu na arapskom jeziku, u kome nema nikakve proturječnosti, da bi se čuvali."/28/ "Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortaka oko koga se oni otimaju, i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka - da li je primjer njih dvojice isti? Hvaljen neka je Allah, ali većina njih ne zna."/29/ "Ti ćeš, zacijelo, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti."/30/ "I poslije, na Sudnjem danu, pred Gospodarom ćete se svojim jedan s drugim sporiti."/31/

Uzvišeni kaže:

"Mi u ovom Kur'anu navodimo ljudima svakojake primjere...", tj. ljudima smo pojasnili navodeći im primjere **"...da bi pouku primili."** Jer, primjer približava značenje razumu. Kao što kaže Subhanehu Ve Teala: **"On vam navodi primjer između vas..."**, tj. poznat je među vama. I riječi Uzvišenog: **"U Kur'anu na arapskom jeziku, u kome nema nikakve proturječnosti..."**, tj. Kur'an je došao na jasnom arapskom jeziku, u kome nema iskrivljenosti niti nejasnoća. On je potpuno jasan dokaz i argument; Uzvišeni Allah ga je dao takvog i kao takvog ga objavio. **"Da bi se čuvali"**, tj. da se boje i budu oprezni od onoga što se u Kur'anu prijeti (kazna) i da rade ono za što se obećava. A zatim kaže Uzvišeni:

"Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortaka oko koga se oni otimaju..." Spore se oko čovjeka koji im je zajednički, **"...i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka..."**, tj. potpuno je u vlasti jednog čovjeka i niko ga osim njega ne posjeduje.

"Da li je primjer njih dvojice isti?", tj. ne može nikako biti jednak ovaj i onaj. Isto tako, nije jednak mušrik koji pored Allaha obožava druga božanstva, i iskreni vjernik koji ne obožava nikog osim Allaha, Jedinog Koji nema ortaka. Pa kako mogu biti isti ovi i oni? Pošto je ovaj primjer jasan i očit, Uzvišeni kaže: **"Hvaljen neka je Allah"**, zbog donošenja argumenata protiv njih.

"Ali većina njih ne zna", tj. zbog njegova neznanja oni Allahu pripisuju druga.

I riječi Uzvišenog **"Ti ćeš zacijelo umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti"**, tj. neminovno je da ćete prijeći iz ovoga svijeta i bit ćete povraćeni - i okupljeni kod Allaha, dž.š., na budućem svijetu, i bit ćete parničari kod Allaha za ono u čemu ste vi proveli na ovom svijetu; u tevhidu - Pravom putu ili u širku - mnogoboštvu, krivom putu. On će vam suditi i presuditi će pravedno, jer je On Sveznajući Sudac. Pa će Allah, dž.š., spasiti iskrene Svoje vjernike, koji su vjerovali jednog Boga, a kaznit će kafire, nevjernike, koji budu nijekali Istinu. Ovaj ajet, iako njegov sadržaj aludira na vjernike i nevjernike i njihovu međusobnu prepirku na budućem svijetu, obuhvaća sve one koji su u sporu na dunjaluku - i oni će se ponovno sporiti na budućem svijetu.

Ibn Ebi Hatim prenosi od Ibn ez-Zubejra, r.a., koji kaže: /30/ "Pošto je objavljen ajet: 'I poslije na Sudnjem danu pred Gospodarom svojim ćete se jedan s drugim sporiti', Ez-Zubejra, r.a., upitao je: 'O Allahov Poslaniče, hoćemo li se ponovo sporiti?' 'Da', odgovorio je. Ez-Zubejra reče: 'Stvar je ozbiljna.'" U Musnedu se bilježi od Ebu-Zerra, r.a., koji kaže: /31/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio je dvije ovce kako se međusobno bodu (bore), pa me je upitao: 'Zbog čega se bodu, o Ebu-Zerre?' 'Ne znam', rekao sam. Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Ali Allah zna, i On će među

nijima presuditi." Prenosi Ali ibn Ebu-Talha od Ibn-Abbasa, r.a., u vezi s ajetom:

"I poslije na Sudnjem danu pred Gospodarom svojim ćete se jedan s drugim sporiti", da kaže: "Sporit će se iskreni sa lašcem, onaj nad kojim je bila učinjena nepravda sa silnikom, onaj ko je bio na Pravom putu sa onim ko je zalutao, i slabi sa oholim."

* **فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٦﴾**
وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٧﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ **عِنْدَ رَبِّهِمْ ۗ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٨﴾** لِيَكْفِرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي **عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾**

"Ima li nepravdnijeg od onoga koji o Allahu govori laži i smatra Istinu lažnom kada mu ona dolazi? Zar u Džehennemu prebivalište za nevjernike neće biti?"/32/ "A onaj koji donosi Istinu i oni koji u nju vjeruju, oni se čuvaju (boje)", /33/ "sve što zažele u Gospodara svoga će naći, to će biti nagrada onima koji su dobra djela činili", /34/ "da bi Allah preko ružnih postupaka njihovih prešao, i da bi ih za lijepa djela koja su radili nagradio."/35/

Allah, dž.š., obraća se mušricima koji su na Allaha laž izmislili pripisujući Mu druga božanstva. Tvrdili su da su meleki Allahove kćeri i Allahu su pripisali sina. Uzvišen je i veliki Allah, i daleko od riječi koje Mu pripisuju. Uz sve to, zanijekali su istinu koja im je došla na jezicima poslanika, Allahov selam i salavat neka je na njih. I zato kaže Allah, dž.š.:

"Ima li nepravdnijeg od onoga koji o Allahu govori laži i smatra Istinu lažnom kada mu ona dolazi?", tj. nema većeg silnika od ovog, jer je on sastavio dvije neistine: slagao je na Allaha i lažnim smatra Allahovog Poslanika, s.a.v.s. I zato kaže Allah, dž.š., prijeteći im:

"Zar u Džehennemu prebivalište za nevjernike neće biti?" A oni su ti koji su nijekali i poricali Istinu, i zato kaže Uzvišeni: **"A onaj koji donosi istinu"**, a to je Allahov Poslanik, s.a.v.s., **"i oni koji u nju vjeruju"**, tj. muslimani; **"oni se čuvaju (boje)"**, tj. oni koji se čuvaju (boje) mnogoboštva, **"sve što zažele u Gospodaru svoga će naći"**, tj. u Džennetu šta zatraže - to će naći.

"To će biti nagrada onima koji su dobra djela činili. Da bi Allah preko ružnih postupaka njihovih prešao, i da bi ih za lijepa djela koja su radili nagradio." Kao što kaže Allah, dž.š., u drugom ajetu: **"Eto, to su oni od kojih ćemo dobra djela, koja su radili, primiti, a preko ružnih postupaka njihovih prijeći i od stanovnika Dženneta će oni biti, istinito**

obećanje koje im je dano ispunit ćemo." (46:16)

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۗ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾
وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُوْنَنَّ اَللّٰهُ قُلْ اَفَرءَيْتُمْ مَا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِي اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفُوْهُ اَوْ اَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتٌ رَّحْمَتِيْ ۗ قُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٣٨﴾ قُلْ اَيُّ قَوْمٍ اَعْمَلُوْا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّيْ عَمَلٌ فَسُوْفَ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٩﴾ مِنْ اٰيٰتِيْهِ عَذَابٌ يُخٰزِبُهُ وَيَخْلِعُوْهُ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّفِيْئٌ ﴿٤٠﴾

"Zar Allah nije Zaštitnik robu Svome? A oni te plaše onima kojima se, pored Njega, klanjate. Onoga koga Allah stavi u zabludu - niko ne može na Pravi put uputiti."/36/ "A onoga koga On na Pravi put uputi - niko ne može u zabludu dovesti. Zar Allah nije Silan, Onaj Koji kažnjava?"/37/ "Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: 'Allah!' A ti reći: 'Mislite li vi, da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da im je podari?' Reci: 'Meni je dovoljan Allah, u Njega se uzdaju oni koji se pouzdavaju.'"/38/ "Reci: 'O narode moj, ti postupaj onako kako postupaš, a i ja ću postupati, pa ćete znati"/39/ "koga će stići patnja koja će ga poniziti, i koga će patnja vječna snaći."/40/

Uzvišeni Allah kaže: **"Zar Allah nije zaštitnik robu Svome?"** Znači da On štiti onoga ko Mu robuje i oslanja na Njega. Ibn Ebu Hatim prenosi od Fadaleta ibn Ubejda el-Ensarija, r.a., da je čuo Allahova Poslanika, s.a.v.s., gdje kaže: /32/ "Bit će sretan onaj ko se uputi na put spasa (islama), te kojem življenje bude umjereno (dovoljno da ga zaštiti od siromaštva) i on bude zadovoljan takvim životom." Bilježe ga En-Nesai i Et-Tirmizi i smatraju ga autentičnim. "...a oni te plaše onima kojima se, pored Njega, klanjaju..." Misli se na mušrike koji plaše Allahova Poslanika, s.a.v.s., njihovim idolima i prijete njihovim božanstvima koje oni obožavaju iz neznanja i zablude. I kaže Uzvišeni:

"Onoga koga Allah stavi u zabludu - niko ne može na Pravi put uputiti, a onoga koga On na Pravi put uputi - niko ne može u zabludu dovesti. Zar Allah nije Silan, Onaj Koji kažnjava?", tj. On je nedostižne visosti, moćan.

Neće se učiniti nepravda onom ko se pouzda u Allaha, dž.š., jer je on Silan, nema niko moćniji od Njega.

On je Onaj Koji kažnjava i niko žešće od Njega ne kažnjava one koji Ga budu nijekali, druga Mu pripisivali i uporno se protivili Njegovom Poslaniku, s.a.v.s. I riječi Uzvišenog:

"Ako ih upitaš: ko je stvorio nebo i Zemlju, sigurno će reći: 'Allah!'" Znači da su mušrici priznavali da je Allah stvoritelj svega, i pored toga su uz Njega obožavali druga (božanstva), ono što im ne može naštetiti niti korist donijeti, i zato kaže Tebareke Ve Teala:

"...a ti reći: 'Mislite li vi, da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate, mogli otkloniti štetu ako Allah hoće da im je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da im je podari?'", tj. ne možemo ništa od ovoga svega. Ibn Ebi-Hatim navodi kod ovog ajeta hadis sa svojim lancem prenosilaca koji seže do Ibn- Abbasa, a on ga pripisuje Poslaniku da je rekao: /33/ "Budi pokoran Allahu, dž.š., i pridržavaj se onog što ti je naredio, pa će i On tebe čuvati, poštuju Allaha i izvršavaj Njegove (naredbe) propise, pa ćeš Ga imati uvijek uza se kao zaštitnika. Misli na Allaha u blagostanju, On će o tebi brinuti u nevolji. Ako ti nešto zatražiš, traži to od Allaha. Ako ti, pak, pomoć zatreba, i tada se obrati Uzvišenom Allahu. Dobro znaj: da se čitav svijet sakupi da ti i najmanju štetu nanese, da ti je ne bi nanijeli, osim one štete koju je Uzvišeni Allah tebi predvidio i propisao; a da se, opet, čitav svijet okupi da ti neku korist donese, ne bi ti donijeli osim one koju ti je Allah odredio i upisao. Stranice su se osušile a pera su podignuta..."

I riječi Uzvišenog: **"...Reci: 'Meni je dovoljan Allah'"**, tj. Allah mi je dovoljan kao Zaštitnik. **"U Njega se uzdaju oni koji se pouzdavaju."**

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., hadis koji pripisuje Poslaniku, a.s.: /34/ "Ko želi biti najjači čovjek, neka se osloni na Uzvišenog Allaha, a ko želi biti najbogatiji čovjek, pa neka bude ono što je kod Allaha jamačnije od onog što je kod njega. Ko želi biti najplemenitiji čovjek, neka se boji Allaha." I riječi

Uzvišenog:

"Reci: 'O narode moj, ti postupaj onako kako postupas'", tj. na svoj način. Ovo je žestoka prijetnja. **"I ja ću postupati"**, tj. radit ću po programu koji mi je zacrtan, **"pa ćete znati"**, tj. znat ćete zle posljedice toga. **"...koga će stići patnja koja će ga poniziti"**, tj. na dunjaluku, **"...i koga će patnja vječna snaći"**, tj. stalna i neprekidna, iz koje se neće iščupati, a to će biti na budućem svijetu.

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ
لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا
أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَاللَّيْلِ لَمَمْتٍ
فِي مَنَامِهَا فِيمَا قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأَخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

"Mi tebi doista objavljujemo Knjigu s istinom za (cijeli) svijet; onaj ko bude išao Pravim putem - sebi će koristiti, a onaj ko bude išao stranputicom - sebi će nauditi, ti nisi njima tutor."/41/ "Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog. To su, zaista, dokazi za one koji razmišljaju."/42/

Obraća se Uzvišeni Svom poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.:

"Mi tebi doista objavljujemo Knjigu s istinom za (cijeli) svijet", tj. svim stvorenjima, ljudima i džinima, da ih opomeneš njom. **"Onaj ko bude išao Pravim putem - sebi će koristiti"**, tj. svu korist od toga on će osjetiti.

"A onaj ko bude išao stranputicom - sebi će nauditi", tj. on će osjetiti lično posljedice toga. **"Ti nisi njima tutor"**, tj. ti nisi zadužen za njih da ih uputiš.

"Tvoje je da opominješ, a o svemu se samo Allah brine."/11:12/ Kao što su riječi Uzvišenog:

"...tvoje je da obznanjuješ, a Naše da tražimo polaganje računa."/13:40/ I riječi Uzvišenog:

"Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog." U njemu su dokazi da se one sastaju u Visokom Društvu, kao što stoji u merfu' hadisu koji prenose Ibn-Mende i drugi. Bilježe Buharija i Muslim od Ebu-Hurejra, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kad neko od vas želi leći u postelju, neka istrese čaršaf (ogrtač), jer on ne zna šta će se poslije njega desiti, a zatim neka kaže: 'U ime Tvoje, moj Gospodaru, liježem na bok, i u ime Tvoje ustajem; ako mi uzmeš dušu, smiluj joj se, a ako mi je povратиš, čuvaj je kao što čuvaš Svoje dobre robove.'" Neki od prethodne uleme, tumačeći ovaj ajet časni, kažu: 'Duše umrlih - kad umru, a duše živih - kad zaspu - uzimaju se, pa se upoznaju koliko Allah hoće da se upoznaju, **"pa zadržava one kojima je odredio da umru"**, koje su već umrle, **"a ostavlja one druge do roka određenog..."**, tj. do roka koji im je određen. I Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Uzima duše mrtvih a vraća duše živih."

"...to su, zaista, dokazi za one koji razmišljaju."

أَمْرًا تَخَذُوا مِنْ

دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أَوْ لَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْتَلُونَ ﴿٤٦﴾
 قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
 ﴿٤٧﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾

"Zar oni mimo Allaha zagovornike uzimaju?!
 Reci: 'Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju?'/43/ 'Reci: 'Sve zagovorništvo pripada Allahu, vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je, a poslije - Njemu ćete se vratiti.'/44/ 'Kad se Allah samo spomene, grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju, a kada se spomenu oni kojima se oni pored Njega klanjaju, odjednom ih radost obuzme.' /45/

Prekorava Uzvišeni Allah mušrike zbog uzimanja zagovornika mimo Allaha, a to su oni čije likove predstavljaju idoli koje su oni uzeli sami od sebe bez ikakva argumenta i dokaza koji ih upućuje na to, a zatim kaže Uzvišeni: "**Reci**", o Muhammede,

"Zar i onda kada su", tj. njihovi idoli

"bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju", tj. ne posjeduju sluh, vid niti razum.

"Reci: 'Sve zagovorništvo pripada Allahu'", tj. zagovorništvo neće koristiti kod Allaha osim od onoga od koga On bude zadovoljan i da mu dozvolu za to. Odluka o zagovorništvu samo je kod Allaha "**Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?**" "**Njegova je vlast na nebesima i na Zemlji**" /57:2/, tj. On upravlja svim. "**A poslije - Njemu ćete se vratiti**", tj. suditi će vama na budućem svijetu pravedno, i svako će biti nagrađen i kažnjen prema zaradi, a zatim kaže i opisuje mušrike, koreći ih: "**Kad se Allah samo spomene...**", tj. kad se kaže: nema Boga osim jednog Allaha,

"...grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju", tj. skupe se, odbojna su i ohola iz nevjerovanja i inada ne slijede i ne pokoravaju se vjerovanju. Njihova srca ne prihvaćaju dobro, a ko ne bude primio dobro primit će zlo, i zato kaže Uzvišeni:

"...a kada se spomenu oni kojima se oni pored Njega klanjaju...", tj. kipovi i kumiri, božanstva,

"...odjednom ih radost obuzme", tj. vesele se i raduju se.

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ
 فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٩﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
 وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَأَهُمْ
 اللَّهُ مَا لَهُمْ بِكَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾ وَبَدَأَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ
 مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٥١﴾

"Reci: 'Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti Koji znaš nevidljivi i vidljivi svijet, Ti ćeš robovima Svojim presuditi u onome oko čega su se razilazili!'/46/ 'Kad bi mnogobošci imali sve što je na Zemlji, i još toliko, na Sudnjem danu oni bi sve to dali da bi se teške patnje iskupili; a od Allaha će im se ukazati kazna koju nisu bili slutili!'/47/ 'i ukazat će im se hrđava djela njihova koja su radili i skolit će ih baš ono čemu su se izrugivali.'/48/

Nakon što je Allah, dž.š., korio mušrike zbog njihove ljubavi prema širku i bijega od monoteizma, kaže Uzvišeni:

"Reci: 'Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti Koji znaš nevidljivi i vidljivi svijet'", tj. moli Allaha jednim Ga u svemu smatraj. On je stvoritelj svega, On zna javne i tajne stvari. "**Ti ćeš robovima Svojim presuditi u onome oko čega su se razilazili**", tj. u ovozemnim njihovim razilaženjima, i presudit ćeš im u obećanom danu poslije ponovnog proživljenja. Bilježi Muslim u svom Sahihu od Ebi - Seleme ibn Abdur-Rahmana, koji kaže: /35/ "Pitao sam Aišu, r.a.: 'Čime bi otpočinjao noćni namaz Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ustao u noći?' Ona je odgovorila, r.a.: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ustao u noći, svoj namaz bi otpočeo ovom dovom: O Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti znaš vidljivi i nevidljivi svijet. Ti ćeš robovima Svojim presuditi u onome oko čega su se razilazili. Uputi me na istinu u čemu su se oni razišli Tvojim dopuštenjem; Ti upućuješ na Pravi put onoga koga Ti hoćeš."

Imam Ahmed bilježi od Abdullaha ibn Mesuda, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /36/ "Ko kaže: 'O Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti koji znaš vidljivi i nevidljivi svijet, ja Ti dajem obećanje na ovome svijetu da svjedočim da nema boga osim Allaha. Ti si jedini, Ti nemaš ortaka, i svjedočim da je Muhammed Tvoj rob i poslanik, ako me prepustiš samom sebi, to me vodi u zlo a udaljava me od dobra, ja sam siguran samo u Tvoju milost, daj mi Svoje obećanje koje ćeš ispuniti na budućem svijetu, Ti zaista nećeš iznevjeriti obećanje.'" Neće se izgovoriti ove riječi, a da Allah ne kaže Svojim

melekima na Dan suđenja: 'Zaista je Moj rob zatražio od Mene obećanje (uputio mi molbu), pa ispunite mu obećanje, pa će ga Allah, dž.š., uvesti u Džennet.' Suhejl kaže da je obavijestio Kasima ibn Abdur-Rahmana da je Avf prenio nam to i to, pa je rekao: "Nema među nama djevojčice (robinje), a da ona ne izgovara ove riječi u svojoj sobi."

I riječi Uzvišenog: **"Kad bi mnogobošci imali..."**, a to su mušrici **"...sve što je na Zemlji i još toliko..."**, tj. kad bi sakupili sve što je na Zemlji i još toliko **"...oni bi sve to dali da bi se teške patnje iskupili..."**, tj. ono što im je Allah, dž.š., pripremio na budućem svijetu - neće im biti prihvaćen iskup.

"...a od Allaha će im se ukazati kazna koju nisu bili slutili", tj. obećana im je od Allaha kazna i patnja, ono što nisu ni očekivali, **"i ukazat će im se hrđava djela njihova koja su radili"**, tj. pokazati im se nagrada onakva kakvu su zaradili na ovom svijetu od grijeha, i **"skolit će ih baš ono čemu su se izrugivali"**, tj. obuhvatiti ih kazna kojom su se oni ismijavali na dunjaluku prilikom njena spomena.

Obavještavajući o čovjeku, Allah, dž.š., kaže da se on u teškim stanjima ponizno obraća Allahu, dž.š., i kaje se Njemu, a kad mu podari dobro, on se osili i nastavi u grijehenj. **"Ovo mi je dato na osnovu znanja"**, tj. na osnovu znanja Allahovog, da sam ja zaslužan, da ja nisam zaslužan, ne bi mi podario ovo.

"A nije tako, to je samo kušnja", tj. nije stvar tako kako on smatra. Naprotiv, Naša je blagodat ispit da se vidi hoće li biti pokoran ili grješnik, a Mi najbolje znamo kako će se on ponašati.

"...ali većina njih ne zna", i zato su rekli što su rekli. **"...tako su govorili i oni prije njih..."**, tj. mnogi od prethodnih naroda. **"...pa im nije koristilo ono što su stekli"**, pa im nisu koristile riječi niti njihove tvrdnje.

"...pa ih pogodi kazna za zla djela koja su stekli. A i one među ovima koji nasilje čine...", tj. ovim ajetom ciljani su kurejševički nevjernici:

"...stići će kazna za ono što čine", tj. kao što je stigla ove, "oni neće umaći", kao što kaže Uzvišeni:

"I govorili su: 'Imamo više imetka i djece: mi nećemo biti mučeni.'" /34:35/ I riječi Uzvišenog:

"Zar oni ne znaju da Allah daje opskrbu i izobilje onome kome hoće i da uskraćuje...", tj. povećava je jednom narodu a drugom uskraćuje.

"to su, zaista, pouke narodu koji vjeruje."

*قُلْ يٰعِبَادِىَ الَّذِيْنَ

اَسْرَفُوْا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٢﴾ وَاٰتِبُوْا اِلٰى رَبِّكُمْ وَاَسْئَلُوْا لَهٗ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَكُمْ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُوْنَ ﴿٥٣﴾ وَاَسْبَعُوْا اَحْسَنَ مَا اُنزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَكُمْ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿٥٤﴾ اَنْ تَقُوْلَ نَفْسٌ يٰحَسْرَتَىْ اَعْلٰى مَا فَرَقْتُ فِىْ جَنبِ اللّٰهِ وَاِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِيْنَ ﴿٥٦﴾ اَوْ تَقُوْلَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ هَدٰىنِىْ لَكُنْتُ مِنَ الْمُنْتَفِيْنَ ﴿٥٧﴾ اَوْ تَقُوْلَ حِيْنَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ لِىْ كَرْهًا لَّكُوْنُ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٥٨﴾ بَلٰى قَدْ جَاءَ نَكَءًا اِيْنِىْ فَكَذَّبْتُ بِهَا وَاَسْتَكْبَرْتُ وَكُنْتُ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿٥٩﴾

فَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ صُرْدًا مَا تَدْرٰى اِذَا حَوَّلَتْهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالِ اِنَّمَا اُوْتِيْتُهُ عَلٰى بَلٰى مِّنْهُ وَلٰكِنْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالَا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿٥٠﴾ فَاَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوْا وَالَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْ هٰٓؤُلَاءِ سَيَصِيْبُهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوْا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿٥١﴾ اَوْ لَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيَقْدِرُ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ ﴿٥٢﴾

"Kad čovjeka kakva nevolja snađe, Nama se moli; a kad mu Mi poslije blagodat pružimo, onda govori: 'Ovo mi je dato na osnovu znanja.' A nije tako, to je samo kušnja, ali većina njih ne zna."/49/ "Tako su govorili i oni prije njih, pa im nije koristilo ono što su bili stekli", /50/ "pa ih pogodi kazna za zla djela koja su stekli. A i one među ovima koji nasilje čine - stići će kazna za ono što čine, oni neće umaći."/51/ Zar oni ne znaju da Allah daje opskrbu u izobilju onome kome hoće, i da uskraćuje; to su, zaista, pouke narodu koji vjeruje."/52/

"Reci: 'O robovi Moji, koji ste u grijesima pretjerali, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijeha oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'" /53/ "I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se prije nego što vam kazna dođe - poslije vam niko neće u pomoć priskočiti." /54/ "I slijedite ono najljepše, ono što vam Gospodar vaš objavljuje, prije nego što vam iznenada kazna dođe, za čiji dolazak nećete znati."/55/ "Da čovjek ne bi uzviknuo: 'Teško meni, koliko sam samo dužnosti prema Allahu propustio,

doista sam se i izrugivao!"/56/ "Ili da ne bi rekao: 'Da me je Allah pravim putem uputio, sigurno bih se Njegove kazne sačuvao.'"/57/ "Ili da ne bi rekao kad doživi patnju: 'Da mi se samo vratiti - dobra djela bih činio!"/58/ "Da, već su ti došli Moji znaci, pa si ih poricao i oholio se, i nevjernik si bio."/59/

Ovaj plemeniti ajet poziv je svim grješnicima, nevjernicima i drugim na tevbu i pokajanje. Ovo je obavijest od Allaha Uzvišenog da će On oprostiti sve grijehе onom ko se pokaje od njih pa makar oni bili kao morska pjena. Nije ispravno ovaj ajet povezivati sa onim koji nisu tevbu učinili. Jer, neće biti oprosta za širk ukoliko se ne pokaju od istog.

Buharija bilježi od Ibn-Abbasa, r.a.: /37/ "Da su ljudi, sljedbenici širka, koji su puno ubijali i puno zinaluk činili, došli Muhammedu, s.a.v.s., i pitali su: 'Zaista ono što kažeš i u što pozivaš dobro je, pa kad bi nas obavijestio da za ono što smo činili postoji iskupljenje (kefaret)?' Pa je objavljen ajet:

"I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju i koji one koje je Allah zabranio ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče", i objavljeno je:

"Reci: 'O robovi Moji, koji ste u grijesima pretjerali, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će sigurno sve grijehе oprostiti...' "Ovakog ga bilježe Muslim, Ebu Davud i En-Nesai od Ibn-Abbasa. Za prvi ajet vezan je ovaj ajet u kome Allah, dž.š., kaže:

"...ali onima koji se pokaju i uzvjeruju, i dobra djela čine." Bilježi Imam Ahmed od Amra ibn Anbese, r.a., da kaže: /38/ "Došao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., oronuli starac koji se oslanjao o svoj štap, i upitao ga je: 'O Allahov Poslaniče, kod mene je puno grijehа i prijevara, pa hoće li meni biti oprosteno?' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Zar ne svjedočiš da nema boga osim Allaha?' 'Da', odgovorio je. 'I svjedočim da si ti Allahov Poslanik.' 'Već su ti oprošteni grijesi i prijevare', odgovori Poslanik, s.a.v.s."

Iz navedenog se razumije da se pod opraštanjem grijehа misli na praštanje svih grijehа tevбом, i ne treba čovjek gubiti nadu od Allahove milosti, pa makar mu bili veliki i mnogobrojni grijesi, jer su kapije

Allahove milosti velike i prostrane. Uzvišeni je rekao: **"Onaj ko kakvo zlo učini, ili prema sebi nasilje učini pa poslije zamoli Allaha da mu oprost - naći će da Allah prašta i da je milostiv." /4:110/** Uzvišeni Allah, dž.š., kaže o munaficima:

"Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći; osim onih koji se pokaju i poprave...", i kaže Uzvišeni:

"Nevjernici su oni koji govore: 'Allah je jedan od trojice! A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna će patnja, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik

ostane."/5:73/ A zatim kaže Onaj Čija je Veličina uzvišena:

"Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega; ta Allah prašta i milostiv je." /5:74/ I kaže Subhanehu Ve Teala:

"One koji vjernike i vjernice budu na muke stavljali pa se ne budu pokajali..." Hasan el-Basri, rahmetullahi alejhi, kaže: "Pogledajte ovu plemenitost i širinu. Oni su ubili Njegove prijatelje, a On ih poziva na tevbu i oprost." Zaista Uzvišeni Allah Svojom dobrotom i plemenitosti i Svojim dobročinstvom poziva sve nevjernike na pokajanje, bez izuzetka, čak i onog koji je govorio: 'Ja sam vaš vrhovni Gospodar', ali on se nije htio pokajati, osim u trenutku kad pokajanje ne koristi, a to je pri samoj smrti, kada mu kaže Uzvišeni: **"...zar sada..."** Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Ko Allahovim robovima oduzima nadu u mogućnost pokajanja poslije ovog (ajeta), on je zanijekao Allahovu knjigu." Abdullah ibn Mesud je jednom govorniku koji je podsjećao ljude na (kaznu) rekao: "O ti koji opominješ, zašto ljude dovodiš u očaj od Allahove milosti?", a zatim mu je proučio:

"Reci: 'O robovi moji, koji ste u grijesima pretjerali, ne gubite nadu u Allahovu milost!'" Prenosi ga Ibn Ebi-Hatim.

Imam Ahmed bilježi od Ebu-Ejjuba el-Ensarije, r.a., da je rekao na samrti: /39/ "Od vas sam sakrivao ono što sam čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s. On je rekao: 'Kada vi ne biste grijeshili, Allah bi, dž.š., stvorio narod koji grijehi, pa bi im praštao.'" Bilježi ga Muslim u svom Sahihu, kao i Tirmizi.

Prenosi Imam Ahmed od Ibn-Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /40/ "Grieh se briše pokajanjem", i riječi Uzvišenog:

"I pokajte se Gospodaru svome i pokorite Mu se...", tj. vratite se Allahu, dž.š., i Njemu se pokorite.

"Prije nego što vam kazna dođe - poslije vam niko neće u pomoć priskočiti", tj. požurite sa tevбом i dobrim djelima prije nego stigne kazna,

"I slijedite ono najljepše, ono što vam Gospodar vaš objavljuje", a to je časni Kur'an,

"Prije nego što vam iznenada kazna dođe, za čiji dolazak nećete znati", tj. tako da nećete znati niti osjetiti. A zatim kaže Uzvišeni:

"Da čovjek ne bi uzviknuo: 'Žalosti moja, koliko sam samo dužnosti prema Allahu propustio'", tj. žaliti će grješnici za onim što su propustili i za što se nisu pokajali; poželjet će da su bili od dobročinitelaca, iskrenih i pokornih Allahu, dž.š. I riječi Subhanehu Ve Teala:

"Doista sam se i izrugivao", tj. moj posao na dunjaluku bio je posao izrugivača, ismijavao sam se i nisam bio iskren.

"...ili da ne bi rekao: 'Da me je Allah pravim putem uputio, sigurno bih se Njegove kazne sačuvao.' Ili da ne bi rekao kad doživi patnju: 'Da mi se samo vratiti - dobra djela bih činio'", tj. poželjet će da se povrati na dunjaluk da bi radio

dobra djela, pa nas obavještava Uzvišeni Allah da, kad bi takvi bili vraćeni, oni ne bi bili u stanju slijediti upute.

Prenosi Imam Ahmed od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /41/ "Svaki stanovnik Džehennema vidjet će svoje mjesto u Džennetu, pa reci će: 'Da me je Allah uputio?', i bit će to tuga i žalost za njega, i svaki će stanovnik Dženneta vidjeti svoje mjesto u Vatri, pa će reci: 'Da me nije uputio Allah?!', pa će se zahvaliti." Pošto pozele grešnici povratak na dunjaluk, žalit će što nisu prihvatili Allahove ajete i slijeđenje Njegovih poslanika. Allah, Subhanehu Ve Teala, kaže:

"Da, već su ti došli znaci Moji, pa si ih poricao, oholio se i nevjernik si bio", tj. već su ti došli, o robe koji se kaješ za ono što je prošlo, Moji znaci na dunjaluku, Moji argumenti tebi. I smatrao si ih lažnim i uzoholio si se od slijeđenja istih i ti si bio od onih koji su ih nijekali i nisu vjerovali u njih."

وَيَوْمَ

الْفَيْصَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ وَيُحْيِي اللَّهُ الَّذِينَ آتَوْا بِعَقَابِهِمْ لِيَمْسُهُمُ السَّوْءُ وَلَا هُمْ يُخْرَجُونَ ﴿٦١﴾

"Na Sudnjem danu vidjet ćeš one koji su o Allahu laži govorili, a lica im pocrnjela. A zar u Džehennemu neće biti boravište oholih?" /60/ **"Allah će spasiti one koji su Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih se zabrana klonili, zbog njihova uspjeha, zlo ih se neće doticati i oni neće tugovati."** /61/

Obavještava nas Allah, dž.š., o sektašima i o onima koji vole odstupanje od Istine. Njihova će lica pocrnjeti na budućem svijetu zato što su potvorili Allaha, dž.š., da on ima ortaka i dijete.

"A zar u Džehennemu neće biti boravište oholih", tj. zar nije Džehennem odgovarajući zatvor, "utočište" i mjesto boravka? Oni će u njemu biti poniženi i osramoćeni zbog njihove oholosti i bahatosti, i odbijanja da se povinuju Istini. Ibn Ebi Hatim prenosi od Amra ibn Šujba, on od svoga oca, a on od svoga djeda (tj. Amrovog djeda), r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /42/ "Oholi će biti proživljeni na budućem svijetu slični znu gorušice, a imat će likove ljudi, od njih će biti veće sve dok ne uđu u zatvor džehenemski u dolini kojoj je ime Bules." I riječi Uzvišenog: **"Allah će spasiti one koji su Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih se zabrana klonili, zbog njihova uspjeha"**, tj. zbog sreće i spasa (uspjeha) što im je kod Allaha određeno, njihova će lica pobijeljati. **"Zlo ih se neće doticati..."**, tj. na budućem svijetu,

"i oni neće tugovati", tj. oni neće strahovati u najstrašnijem danu, naprotiv, oni su sigurni od svake strave i užasa, daleko od svakog zla, uživat će svako dobro.

اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَّهُ مُقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ أَغْفِرُ اللَّهُ بِأَمْرِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾

"Allah je Stvoritelj svega i On upravlja svim", /62/ **"u Njega su ključevi nebesa i Zemlje! A oni koji u Allahove znakove ne vjeruju, oni će biti izgubljeni!"** /63/ **"Reci: 'Zar od mene tražite da nekoga drugog, osim Allaha, obožavam, o neznalice!'"** /64/ **"A tebi, i onima prije tebe, objavljeno je: 'Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti.'" /65/ "Nego, Allaha jedino obožavaj i budi zahvalan!" /66/**

Obavještava nas Uzvišeni da je On stvoritelj svega i Gospodar svega i vladar svega. Sve je pod Njegovom upravom, moći i zaštitom. I riječi Uzvišenog: **"U Njega su ključevi nebesa i Zemlje..."**

"Njemu pripadaju riznice nebesa i Zemlje", tj. On drži sve stvari u Svojim rukama. Neka je Blagoslovljen i Uzvišen, Njemu pripada vlast i svaka hvala, i On je svemoćan i zato kaže Džellešanuhu:

"a oni koji u Allahove znakove ne vjeruju...", tj. Njegove dokaze i argumente, **"...oni će biti izgubljeni."**

I riječi Uzvišenog i Blagoslovljenog:

"Reci: 'Zar od mene tražite da nekog drugog osim Allaha obožavam, o neznalice!'" Navode povod objave, prema onom što prenose Ibn Ebi-Hatim i drugi od Ibn-Abbasa, r.a., koji kaže da su idolopoklonici iz svog neznanja zvali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u obožavanje njihovih božanstava, a da će oni sa njim obožavati "njegovog" Boga, pa je objavljen ajet:

"Reci: 'Zar od mene tražite da nekog drugog, osim Allaha, obožavam, o neznalice!'" A tebi i onima prije tebe objavljeno je: **"Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti."** Ovaj je ajet kao što su riječi Uzvišenog:

"...a da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili." /6:88/ I riječi Uzvišenog:

"Nego, Allaha jedino obožavaj i budi zahvalan", tj. budi iskren u ibadetu Allahu, Jednom i

Jedinom, Koji nema ortaka, ti i oni koji tebe prihvaćaju i slijede.

وَمَا
قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ
مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

"Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist neka je On i uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!"/67/

Govori Blagoslovljeni i Uzvišeni:

"Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati." Mušrici nisu veličali ni procijenili veličinu Allaha onako kako bi trebali, s obzirom da su uz Njega obožavali druga božanstva. On je veličanstven, nema niko veličanstveniji od Njega, On je moćan nad svim, Vladar svega. Sve je pod Njegovom snagom i odredbom. Ibn-Abbas, r.a., kaže: **"Oni nisu veličali Allaha onako kako ga treba veličati."** To su nevjernici, koji nisu vjerovali u Allahovu moć nad njima, pa onaj ko vjeruje da je Allah nad svim moćan, on veliča Allaha onako kako Ga treba veličati. A ko ne vjeruje u to, on ne veliča (ne procjenjuje Allahovu Veličinu) Allaha onako kako Ga treba veličati.

Prenosi se puno hadisa vezanih za ovaj ajet plemeniti, a način razumijevanja ovog i sličnih ajeta jeste put (pravac) prvih generacija (selef) bez kvalifikacija, promjena i iskrivljanja.

Bilježi Buharija, vezano za riječi Uzvišenog: "Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati..." Abdullah ibn Mesud, r.a., kaže: /43/ "Došao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., jedan od svećenika i rekao mu: 'O Muhammede, mi nalazimo (u našim knjigama) da će Allah nositi nebesa na prstu, Zemlju na prstu, drveće na prstu i vodu, kopno na prstu, i sva ostala stvorenja na prstu, i reći će: Ja sam vladar. Poslanik, s.a.v.s., nasmijao zbog riječi svećenika se tako da su mu se ukazali kutni zubi. A zatim je proučio Allahov Poslanik, s.a.v.s.:

"Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati, a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u Njegovoj šaci biti." Bilježi ga Buharija, i na drugim mjestima (u njegovoj zbirci), Imam Ahmed, Muslim i Nesaija.

Bilježi Buharija od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže: /4/ "Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., gdje kaže: "Allah, dž.š., u šaci će držati Zemlju, i smotati nebesa na Sudnjem danu Svojom desnicom, a zatim će reći: 'Ja sam kralj; gdje su zemaljski kraljevi?'" Ovo je rivajet koji on bilježi, a bilježi ga i Muslim drugim rivajetom.

Bilježi Imam Ahmed od Ibn-Omera, r.a., kaže: /45/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio je jednom prilikom na minberu ovaj ajet:

'Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist neka je On i uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!', pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrećući svojom rukom, rekao: Gospodar veliča Sebe: 'Ja sam svemoćan, Ja sam gord, Ja sam vladar, Ja sam silan, Ja sam plemenit!' Zatim se zatresao minber sa Poslanikom, s.a.v.s., pa smo pomislili da će se srušiti sa njim." Prenose ga i Muslim, Nesaija, Ibn-Madže od Abdul-Aziza i Ibn Ebu-Hazim.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ
فَصَرَخَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُبِخَ
فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا
وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

"I u rog će se puhnuti, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao; poslije će se u rog drugi put puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati." /68/ "I Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati, i Knjiga će se postaviti, vjerovjesnici i svjedoci će se dovesti, i po pravdi će im se svima presuditi, nikome se neće nepravda učiniti"; /69/ "svako će dobiti ono što je zaslužio, jer On najbolje zna šta je ko radio."/70/

Obavještava Uzvišeni o strahu i užasu koji će se desiti kada nastupi Sudnji dan, o velikim znakovima i potresima. Riječi Uzvišenog:

"I u rog će se puhnuti, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao." Ovo puhanje će biti drugo i bit će strašno puhanje od kog će umrijeti svi živi stanovnici Zemlje i nebesa, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao, kao što je to bilo istaknuto i tumačeno i bilo govora u poznatom hadisu. Zatim će biti oduzete duše preostalih stvorenja, a posljednji koji će umrijeti bit će melek smrti. Ostat će samo Vječno Živi, Koji je Prvi, i ostat će Zadnji, Vječan i Stalan. Kaže Uzvišeni: **"Kome pripada vlast danas"**, (pitat će) tri puta, a zatim će On lično odgovoriti, pa će reći, uzvišena je Njegova moć i veličina: **"Allahu Jedinom i Svemoćnom"**. Ja sam bio jedini, sve sam porazio i presudio sam da sve nestane, a zatim će ponovno proživiti, i prvi koji će biti proživljen jeste Israfil, i bit će mu naredeno da puhne ponovno u rog, a to će biti

treće puhanje, puhanje za ožvljenje. Allah, dž.š., kaže: **"Poslije će se u rog drugi put puhnuti, i oni će odjednom ustati i čekati"**, tj. živi nakon što su bili mrtvi, postali su živi posmatrači užasa Sudnjeg dana, kao što kaže Uzvišeni:

"I jedan od dokaza i to je što nebo i Zemlja postoje voljom Njegovom. Zatim ćete, čim vas On samo jednom iz Zemlje pozove, brzo ustati." (30:25) Bilježi Imam Ahmed od Abdullaha ibn Amra, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /46/ "Pojavit će se Dedžal u mom ummetu, pa će se zadržati kod njih četrdeset; ne znam hoće li to biti četrdeset dana, ili četrdeset mjeseci, ili četrdeset godina, ili četrdeset noći, pa će poslati Uzvišeni Isaa, sina Merjeminog, a.s., kao da je Urve ibn Mesud es-Sekafi i pojavit će se, pa će ga usmrtiti Allah, dž.š. A zatim će poslije njega ljudi ostati sedam godina, u kojima neće biti neprijateljstva između dvojice, a zatim će poslati Uzvišeni hladan vjetar iz pravca Šama i neće ostati niko ko bude imao imana koliko zrno gorušice, a da ga ne usmrti, čak kad bi bio u utrobi brda, on bi ga dohvatio. Prenosilac kaže: "To sam čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s." I ostat će na Zemlji najgori ljudi, koji će u zlu i strastima biti brzi poput ptica, a u neprijateljstvu i zulumu poput krvoločnih životinja. Oni neće poznavati niti naređivati dobro, niti će negirati zlo i odvrćati od zla. Pa će im se ukazati šejtan, pa će im reći: 'Zar me nećete poslušati?', i naredit će im obožavanje idola, i obožavat će ih. U takvom stanju teći će njihova opskrba i dobro će biti njihovo materijalno stanje, a zatim će se puhnuti u rog i neće ga čuti niko a da neće nakriviti i podići vrat. Prvi koji će ga čuti bit će čovjek koji će popravljati pojilište (za deve) pa će umrijeti i umrijet će svi ljudi. Zatim će Allah poslati ili spustiti kišu poput ljudske sperme ili sjenke - nedoumica od Nimana - pa će izniknuti ljudska tijela, a zatim će ponovno puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati. A zatim će se reći: 'O ljudi, dodite svome Gospodaru. **"I zaustavite ih, oni će biti pitani."** Kaže - zatim će biti rečeno: "Izvedite one kojima je mjesto u džehenemskoj vatri." I bit će rečeno: koliko? I reći će im se: od svake hiljade devetsto devedeset devet, i tad će novorođenčad biti proživljena sijedim, a to je dan kada će se otkriti noga (sâk)." Ovaj hadis bilježi samo Muslim u svom Sahihu.

I riječi Uzvišenog: **"Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasijati"**, tj. zasjat će svjetlo na budućem svijetu u momentu kad se pojavi Allah, dž.š., pred stvorenjima, da bi im presudio. **"Knjiga će se postaviti"**, tj. knjiga djela. **"...Vjerovjesnici će se dovesti"**, svjedočit će svojim narodima da su im dostavljali Allahove objave. **"...i svjedoci..."**, tj. meleki koji su bili zaduženi da prate djela ljudi, bila ona dobra ili loša. **"...i po pravdi će im se svima presuditi..."**, tj. pravedno, **"...i nikome se neće nepravda učiniti."** I rekao je Uzvišeni:

"Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terezije postaviti, pa se nikome neće krivo učiniti: ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je što ćemo Mi računati ispraviti."/21:47/ I zato kaže Uzvišeni:

"Svako će dobiti ono što je zaslužio...", tj. bilo ono dobro ili zlo.

"...jer On najbolje zna šta je ko radio."

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ رُجُوعًا ۖ وَإِذَا جَاءُوهَا فَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئَسَ مَثْوَىٰ لِلْكَافِرِينَ ﴿٧٢﴾

"Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u Džehennem biti natjerani, i kad do njega dođu, kapije njegove će se pootvarati i čuvari će ih upitati: 'Zar vam nisu dolazili vaši poslanici, koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali, i opominjali vas da ćete ovaj svoj dan doživjeti?' 'Jesu', reći će oni, 'ali su se obistinile riječi kazne za nevjernike.'"/71/ **"I reći će se: 'Ulazite na džehenemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti! Grozna li prebivališta onima koji su se oholili!"/72/**

Obavještava nas Allah, dž.š., o stanju nesretnika, nevjernika, i kako će biti trpani u Džehennem na vrlo grub način. Bit će trpani u gomilama, a oni će biti žedni, a žeđ će gasiti gnojem. Bit će skupljani, a na njihovim će se licima vidjeti sljepilo, gluhoća i bit će nijemi. Kad god se džehenemska vatra malo stiša bit će ponovo potpaljena. **"...I kad do njega dođu, kapije će se njegove pootvarati..."**, tj. samim dolaskom do njega otvorit će se njegova vrata, i to brzo, da bi što prije kušali kaznu. **"I čuvari će ih njegovu upitati"**, a bit će grubi i strogi, uz prezir i prijekor:

"Zar vam nisu dolazili vaši poslanici", tj. iz vaše vrste (ljudske).

"...koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali", tj. donosili vam argumente i dokaze za ispravnost puta u koji ste pozivani.

"...i opominjali vas da ćete ovaj svoj dan doživjeti?", tj. opominjali su vas od posljedica koje vas čekaju u ovom danu, pa će nevjernici odgovoriti: "Jesu", tj. "Da, opomenuli su nas i došli nam sa jasnim dokazima i argumentima", reći će oni.

"**Ali su se obistinile riječi kazne za nevjernike**", tj. mi smo ih u laž ugonili i suprotstavili smo im se i zato nam je određena ova nesreća. Kao što su riječi Uzvišenog:

"**Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao' - odgovorit će - 'a mi smo pričali i govorili: 'Allah nam nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!''**" /67:9/ I riječi Uzvišenog:

"**I reći će se: 'Ulazite u džehenemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti!'**", tj. u njemu ćete vječno boraviti i nema vam izlaska iz njega i odvajanja od njega. "**Grozna li prebivališta onima koji su se oholili**", tj. ružan li je ishod, prebivalište i stanje onih koji su se oglasili o slijeđenje Istine, i to vas je dovelo do stanja u kojem ste.

وَسَيَقُولُ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مَالَهُمْ فِي سَبِيلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا إِذَا جَاءَهُمْ وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِمَ عَلَيْكُمْ طَبَقُكُمْ فَأَدْخُلُوهَا كَخَلِيدِينَ ﴿٧٦﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدُّهُ وَأَوْزَنَّا الْأَرْضَ نَبْوًا مِنْ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فِعْمَ أَجْرِ الْعَمَلِينَ ﴿٧٧﴾

"**A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni, i kad do njega dođu - kapije njegove već širom otvorene - čuvari će im njegovu reći: 'Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti!'**" /73/ "**I oni će reći: 'Hvala Allahu, Koji nam je obećanje Svoje ispunio, i u Džennetu nam mjesto darovao, da se u njemu nastanimo gdje hoćemo. Divne li nagrade onima koji su se trudili!'**" /74/

A ovo je obavijest o stanju sretnih vjernika koji će biti usmjeravani ka Džennetu, velikodušno u povorkama, tj. u skupinama, skupina poslije skupine, bliski (mukarebini), a zatim dobročinioci, a zatim kako slijedi, svaka će grupa biti sa onim srodnim. Poslanici sa poslanicima, iskreni, čestiti, šehidi, ulema. Svaka će vrsta biti sa svojom vrstom. "**I kad do njega dođu**", tj. stignu do džhenetskih vrata i prijeđu sirat (ćupriju), bit će zaustavljeni na mostu između Dženneta i Džehennema da bi izravnali grijeha koje su počinili jedan drugom na dunjaluku, i bit će tako dok se potpuno ne poravnaju; a kad se s tim završi, dat će im se dozvola za ulazak u Džennet.

U hadisu koji govori o puhanju u rog spomenuto je da će se vjernici, kada budu pred vratima Dženneta, međusobno dogovoriti ko će u ime njihov tražiti dozvolu za ulazak u Džennet, pa će otići kod Adema, a.s., zatim kod Nuha, a.s., zatim Ibrahima,

a.s., zatim Musaa, a.s., a zatim kod Isaa, a.s., a zatim kod Muhammeda, a.s., neka je na njega Allahov blagoslov, i na sve vjerovjesnike, i neka je na njih puno selama. Tako će činiti na mjestu suđenja na Sudnjem danu, kada su tražili zauzimanje kod Allaha, dž.š., i za stanje u kome su bili radi konačne presude. Tu će doći do izražaja počasti Muhammedu, a.s., nad ostalim ljudima u svim situacijama, kao što stoji u Muslimovom Sahihu od Enesa, r.a. koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /47/ "Ja sam prvi zagovornik (šefadžija) u Džennetu." U Muslimovoj verziji izravno stoji: "Ja ću biti prvi koji ću pokucati na džhenetska vrata."

Imam Ahmed bilježi od Enesa ibn Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /48/ "Doći ću pred džhenetske kapije na Sudnjem danu, i pokucat ću, i upitaće me čuvar: 'Ko si ti?' 'Muhammed', reći ću. I reći će mi: 'Naređeno mi je da prije tebe nikom ne otvorim.'" Bilježi ga Muslim.

Imam Ahmed bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /49/ "Prva skupina koja će ući u Džennet - njihov izgled će biti kao izgled Mjeseca u noći mijene (punog mjeseca). U njemu neće pljuvati, niti će sliniti u njemu, niti će imati potrebe za obavljanjem nužde u njemu. Miris (koji se dobiva paljenjem drveta) bit će od drveta "uluvve", a znoj će im biti misk. U njemu će imati posude i češljeve od zlata i srebra. Svaki će od njih imati dvije žene; vidjet će se kost njihovih nogu, koja je ispod mesa... Među njima neće biti razilaženja niti neprijateljstva. Srca će im biti kao jedno, veličat će Allaha jutrom i večerom." Bilježe ga Buharija i Muslim.

I riječi Uzvišenog:

"**I kad do njega dođu - a kapije njegove već širom otvorene - čuvari će im njegovu reći: 'Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti.'**" Meleki će ih uz počast i poštovanje dočekati, da ih poselame, obraduju i pohvale. Kada dožive sve ove počasti bit će sretni i veseli, sukladno svakom užitku koji će doživjeti.

U dva Sahiha stoji od Sehla ibn Sa'da, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /50/ "Džennet ima osam vrata; jedna od njih su po imenu Reijan. Na njih neće ulaziti niko osim postača." U Muslimovom sahihu stoji od Omera ibn el-Hattaba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /51/ "Niko od vas neće uzeti abdest pravilno i potpuno, a zatim posvjedočiti da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik, a da mu se ne otvore svih osam vrata džhenetskih i ući će na koja hoće od njih."

I riječi Uzvišenog:

"**Čuvari će im njegovu reći: 'Mir vama od grijeha ste čisti...'**" tj. vaša su djela i riječi lijepi, vaši su naponi bili dobri i vaša je nagrada dobra. A riječi Uzvišenog: "**Zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti**", tj. u njemu će vječno boraviti i neće iz njega poželjeti izlazak. "**I oni će reći: 'Hvala**

Allahu, Koji nam je obećanje Svoje ispunio...", tj. reći će vjernici kada vide ogromne sevabe u Džennetu, velika nagrađivanja, neprekidno uživanje i veliko carstvo, tad će reći: **"Hvala Allahu, Koji nam je obećanje Svoje ispunio..."**, tj. ono što nam je obećano jezicima Njegovih plemenitih poslanika, kao što su to tvrdili na dunjaluku.

"Gospodaru naš, podaj nam ono što si nam obećao po poslanicima Svojim, i na Sudnjem danu nas ne osramoti! Ti ćeš, doista, Svoje obećanje ispuniti!" I reći će u Džennetu:

"Hvaljen neka je Allah! - govorit će - 'Koji je od nas tugu odstranio. Gospodar naš, zaista, mnogo prašta i blagodaran je..., Koji nam je, od dobrote Svoje, vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti.'" /35:34,45/ I riječi Njegove:

"...i u Džennetu nam mjesto darovao, da se u njemu nastanimo gdje hoćemo! Divne li nagrade onima koji su se trudili!" Kao što su riječi Uzvišenog:

"Mi smo u Zeburu poslije Tevrata napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti." /21:105/ I zato kažu: **"Da se u njemu nastanimo gdje hoćemo!"**, tj. gdje god hoćemo možemo se nastaniti; pa divna li je naša nagrada. U dvije zbirke sahih hadisa stoji hadis Zuhrija od Enesa, r.a., u kazivanju o Miradžu, da Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže: /56/ "...Uveden sam u Džennet, kad tamo, u njemu kupole od bisera, a njegova prašina od miska."

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَفُضِيَ
بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

"I vidjet ćeš meleke kako Arš okružuju, veličajući i hvaleći Gospodara svoga; i svima je po pravdi presuđeno, i reći će se: 'Hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova!'" /75/

Pošto je spomenuo Uzvišeni Svoju presudu stanovnicima Dženneta i Džehennema, i da je svakom dosudio ono što kome pripada, a On je pravedan i On ne čini nepravdu, obavijestio nas je o melekima Njegovim, koji su raspoređeni oko Arša, koji uporno slave i hvale svoga Gospodara, veličaju Ga, obožavaju Ga i izjavljaju da je čist od svih manjkavosti i nepravde, a već je riješio sporove, presudio pravedno i sve je završeno, i kaže Uzvišeni: **"I svima je presuđeno"**, tj. među stvorenjima, **"po pravdi"**, a zatim kaže:

"I reći će se: 'Hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova'", tj. sav kosmos će izgovarati riječi hvale, ljudi i životinje (oni koji govore i ne govore) Allahu, Gospodaru svjetova, zbog Njegove mudre i pravedne uprave. I ove riječi ne pripisuju se samo jednom

govorniku, nego su općenite, što upućuje da će sva stvorenja iskazati Njemu zahvalnost. Katade kaže: "Otpočelo je stvaranje hvalom u riječima Uzvišenog: **'Hvaljen neka je Allah, Koji je nebesa i Zemlju stvorio...'** /6:1/, i završava zahvalom u riječima Hvaljenog i Uzvišenog: **'...I svima je po pravdi presuđeno, i reći će se: 'Hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova...'**"